

VAPENBILDEN

Forum för Svenska Heraldiska Föreningen

Nr 59, september 2004

Foto: Magnus Bäckström

Ej medlem av kungahuset men ändå innehavare av samtliga Sveriges för nämsta utmärkelser var greve Claes Fleming, som slutade som riksmarskalk. Ordenskedjorna bar han i egenskap av kansler vid Kungl Maj:ts Orden, vilken befattning han som nydanad greve tillträdde hösten 1818. Hans valspråk var SANNING OCH MENNISKOKÄRLEK. Fotot av sigillstampen är här spegelvänt, för att få en positiv bild. Stampens höjd är 42 mm. Stampen ingår i en samling flemingska stamper som nyligen deponerats i Riddarhuset. Läs mer om detta på sidorna 228-229.

Kontakta oss

www.heraldik.se

VAPENBILDEN utges med fyra nummer per år av Svenska Heraldiska Föreningen i samarbete med Heraldiska Samfundet. Upplaga: 700 exemplar (ökning med 200 fr.o.m. detta nr!).

Nr 60 utkommer till december 2004. Manusstopp den 15 oktober 2004.

Redaktion

Magnus Bäckmark (red), Värtavägen 85 C, 1 tr., 183 60 Täby, 08-756 37 90, magnus@heraldik.se; Martin Sunnqvist (annonsansvarig), martin@heraldik.se; Marcus Karlsson, marcus@heraldik.se.

Bli medlem / prenumerera / beställ

Svenska Heraldiska Föreningens postgöro: 22 27 90-8, bankgöro: 5142-9561.

Årsavgiften är 150 kr, även för i utlandet bosatta och för organisationer. Skriv namn och adress på inbetalnings-avin och tidskriften kommer med posten.

Medlemsfrågor, adressändring och beställningar handhas av Jesper Wasling, Sängatan 10, 507 45 Borås, jesper@heraldik.se, 033-10 74 81.

Styrelse

Henric Åsklund (ordf), Gullstensön, 517 96 Hultafors, henric@heraldik.se, 033-29 52 50; Stefan Bede (v ordf och härold), bede@heraldik.se; Jesper Wasling (sekr och webbred, adressuppgifter se ovan); Marcus Karlsson (kassör); Magnus Bäckmark (red, se ovan); Johanna Arnell (ledamot), Thomas Falk (ledamot).

Organisationsnr 857209-0366.

Tryck Affärstryckeriet i Fäköping AB.

ISSN 0349-0602

Ordförandeord

Bästa medlemmar,

I denna spalt har jag för avsikt att löpande berätta vad som händer i föreningen.

En nyhet är att häroldsämbetets persevant för utmärkelser, **Jonas Arnell**, tagit initiativ till att bilda en intressegrupp inom SHF för de som är intresserade av medaljer och ordnar. I Sverige saknas det en egen förening med denna inriktning. Den som vill anmäla sig till intressegruppen är välkommen att kontakta Jonas på 08-448 10 42 eller jonar242@passagen.se.

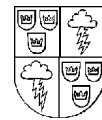
Det är också till Jonas som ni senast den 20 september skall anmäla er om ni vill delta i föreningens besök i Timmemansordens magnifika ordenslokal på Eriksbergsparken 1 i Stockholm onsdag 22 september kl 18.00. Ordenshärolden (och tillika SHF-förtjänstmedaljören) **Lars C Stolt** kommer att guida.

Apropå utflykter vill vi i styrelsen uppmana alla medlemmar att komma med förslag på utflyktsmål. Vi har som ambition att årligen arrangera minst ett besök vardera i väst-, sydsverige samt i Stockholmsområdet.

Uppslutningen på Kinnekulleutflykten (artikel kommer i nästa nummer) var skral. Vi vet inte om det berodde på det tråkiga vädret eller något annat, men vi vill gärna höra direkt från er vilka platser som ni medlemmar skulle vilja besöka i föreningens regi. Välkomna med förslag och önskemål till våra utflyktsansvariga! (Västsverige: Thomas Falk 033-10 82 57, thomas@heraldik.se, Sydsverige: Martin Sunnqvist 0418-104 86, martin@heraldik.se, Stockholm: Jonas Arnell enligt ovan.)

Heraldiska hälsningar,

Henric Åsklund

Teckning: Magnus Bäckmark

Rättelse i Vapenbildnr 58s214. rubrikochingress Medaljörerna är 2004 års medaljörer (ej 2003 års). Dessutom är ordvalet "avgående ordförande" litet missledande vid Ingemar Apeltigs namn. Han innehade sitt uppdrag fram till årsstämman 2003.

För innehållet i artiklar och notiser svarar respektive författare. Att bidrag publicerats betyder inte att föreningen tagit ställning till eventuella framförda åsikter. Citera gärna, med angivande av källan! För eftertryck, inhämta först tillstånd från författaren.

Sköld med Gällivarehäng?

Sten Yngström, ledamot (m) av kommunfullmäktige i Gällivare, föreslog i oktober 2002 att Lapplands "otidsenliga och fula" landskapsvapen borde bytas ut mot ett vapen med "mer sanningsenlig och tidsanpassad symbolik", förslagsvis Gällivares kommunvapen.

Gunnar Bendix, tidigare kommunalpolitiker i Kiruna, har illustrerat det absurda i förslaget genom att spåda på Yngströms idé med att det därigenom vapenlösa Gällivare i så fall kunde förseas ett mer "tidsanpassat" vapen – med en byxa med Gällivarehäng.

Vildmannen med klubban har varit Lapplands symbol sedan den för första gången förekom på Karl IX:s 20-marksmynt från 1606. I renässansens bildvärld var en vildman en naturlig symbol för det vilda och främmande Lappland, men i modern tid har den halvnakna

figuren ofta vållat munterhet, till många norrlänningars förtret.

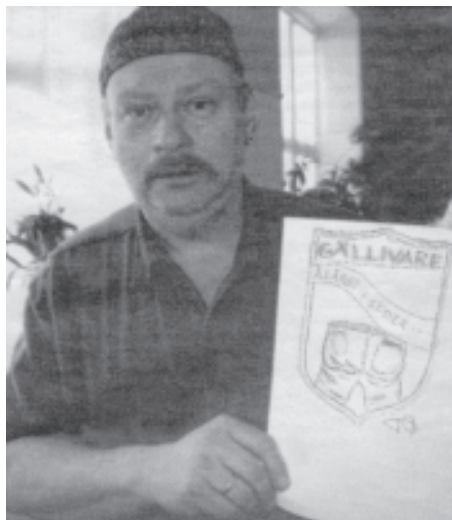
Strandroggar?

Senast har **Bror Jacques de Wærns** teckning (bilden här intill) varit föremål för road kritik. Om hans vildman har det bland annat skrivits att han mest liknar en strandroggare som är ute och strosar med ett basebollträ.

Ej prioriterad fråga

Sten Yngström ansåg att Gällivares kommunvapen med malmsymbol och ren skulle vara mer passande för landskapet. Hans önskan att Gällivare kommun skulle gå i bräsch för en förändring genom aktivt lobbyarbete i alla berörda kommuner föll dock. Ansvarig nämnd ansåg inte frågan prioriterad. Någon

Foto (Linda Kask) ur Norrbottens-Kuriren 2004-04-06.

Konstnären Tord Pettersson visar sin tolkning av Gunnar Bendix vapenförslag.

särskild anledning för just Gällivare att ifrågasätta landskapsvapnet ansågs heller inte föreligga.

Nämnas i sammanhanget kan att Gällivares vapen i dagsläget för en undanskymd tillvaro till förmån för ett reklambyrådesignat hjortron.

Gunnar Bendix intervjuades i Norrbottens-Kuriren den 6 april:

– Yngström undrade över varför det fanns en vildman i landskapsvapnet. Det han gör är då att resonera som så att eftersom jag inte begriper det ska det inte vara en vildman. Då kan de ta Gällivares vapen och det är nonsens eftersom det bara finns två kommuner med jämnammsgruvor. Vill han nu ändå tvunget att Lappland ska få ett annat landskapsvapen då måste Gällivare ta ett annat vapen och med glimten i ögat tycker jag man kan ta det vapnet jag föreslår.

Magnus Bäckmark

Vapenbilden 59:2004 227

Flemingska sigillstampar

Av Per Nordenvall

En intressant samling sigillstampar har deponerats i Riddarhuset av hovsilversmeden friherre Lars Fleming af Liebelitz, Stockholm.

Den innehåller åtta stampar av olika form och storlek. Den minsta [nr 8] är endast 11 x 13 mm och innehåller det Flemingska stamvapnet krönt av en adlig krona.

Nr 8, här i naturlig storlek.

Vidare tre med det fullständiga vapnet för friherrliga ätten **Fleming af Liebelitz** [nr 3, 6, 7], varav två med Svärdsordens riddartecken. En med endast den friherrliga vapenskölden krönt av en friherrekrona och omgiven av vapenmantel samt med tecken för kommandör av Svärdsorden [nr 1]. En stamp är för prägning av livreknappar med stamvapnet krönt av en friherrekrona [nr 4].

En mycket intressant stamp med tre sidor [nr 5] har tillhört **Barbro Fleming** (1699–

Nr 5 a, med alliansvapen Strömberg-Fleming af Liebelitz.

1747) och hennes make kammarherren friherren **Ulrik Alexander Strömberg** (1691–1767). På ena sidan har den ett alliansvapen med hjärtsköldarna för ätterna Strömberg och Fleming af Liebelitz krönt av en friherre-

Foto: Magnus Ekström

Stamparna, här numrerade bakre raden 1–4 och främre 5–8.

krona, på den andra sidan det fullständiga vapnet för friherrliga ätten Strömberg, och på den tredje sidan den fullständiga skölden för friherrliga ätten Fleming af Liebelitz,

Nr 5 b, för friherre Strömberg

märkligt nog dock krönt av en grevlig krona.

Samtliga svenska riddarordnar

En annan intressant stamp (se omslagsbilden) är den med vapnet för greve **Claes Adolph Fleming** (1771–1831) som var en framstående ämbetsman. Han var bland annat lantmarskalk vid urtima riksdagen i Örebro 1810, statsråd 1810–1824 och en av rikets

Nr 5 c, för Barbro Fleming, märktigt nog med grevekrona.

herrar 1814. Claes Fleming var ogift och avslutade sålunda självsin grevliga ätt.

På stampens syns hans grevevapen nedtill åtföljt av samtliga kungliga riddarordnarnas, Serafimerord-

dens, Svärdsordens, Nordstjärneordens, och Vasaordens kedjor, vilka han innehade såsom varande ordenskansler, liksom Karl XIII:s ordens ordenstecken i band. Stampen har även ett särskilt utformat skyddsfödral.

(Fotona är spegelvända så att bilderna framträder positivt, med undantag av fotona av de två symmetriska stamparna.)

Nr 1, med vapenmantel och Svärdsordens ordenstecken i kommandörbands, svängigt lagt och delvis nedhängande över sköldens dextra och öv-

re sinistra nitbårdsförsedda kanter. Sigillet har tillhört översten friherre Otto Fleming (1696–1778) på Sätuna i Björklinge socken i Uppland. Vapenmanteln daterar sig till tidigast 1755, då han blev riksråd, och frånvaro av Serafimerorden till senast 1757, då han erhöll denna. Underskölden står hans valspråk *ÆQUAM SERVARE MENTEM* ('Att bevara sinnets jämvikt'). Otto var bror till Barbro Fleming och Göran Fleming, vars stampar också finns med i denna samling.

Nr 6, med valspråk *FÖRBUNDEN FÄDERNESLANDET*. Detta (initalerna *FF*) och Svärdsorden pekar på att ägaren var översten friherre Fredrik Fleming (1735–1800) på Årsta, son till Göran (jämför till höger). Sigillet är då tillverkat tidigast 1767, då han utnämndes till riddare av Svärdsorden. Tidsstilen styrker antagandet.

Nr 3, oidentifierad Fleming.

Nr 7, med valspråk *INTEGRA FAMA* ('Rättskaffens rykte'). Stavelseinitialerna *IF* och tidig utformning av Svärdsorden tyder på att sigillet ägare var generalmajoren friherre Göran Fleming (1687–1754) på Årsta i Österhaninge socken i Södermanland. Han blev riddare av Svärdsorden såsom en bland de första redan instiftelseåret 1748.

Nr 4, för prägling av libreknappar.

Den sköna skölden, del I

Av Stephen Coombs

Om estetiska värden i vapenkomposition handlar denna artikel, illustrerad med exempel från de brittiska öarnas heraldik.

Jag reser mig från datom där den halvårdiga artikeln tagits fram och går till bokhyllan. Jag har bestämt mig att ändra på inledningen. Artikeln skall börja med min upptäckt av **AC Fox-Davies** *Armorial Families* i omtryck – två elefantjocka volymer, endast himlen vet hur de hamnade på Fritzes bokhandel nära Operan. Vilket år var det? Inköpsdatum står skrivet: den 4 april 1979 – på dagen ett kvartssekel sedan! Kanske ett gott omen?

Fig 1. Skölden för Christ Church College i Oxford – knappast ett utslag av extrem eller pervers heraldik.

Och det var för omkring sjuttiofem år sedan som Fox-Davies skrev, i ett förord till sitt massiva verk, "I believe the present edition ... may be fairly described as approximately complete," en någorlunda fullständig

förteckning, alltså, över lagligt burna brittiska familjevapen. Endast några väl kända adels- och baronetvapen blev utelämnade.

I de nyköpta volymerna började jag göra anteckningar om sköldar vars komposition utifrån illustrationen eller någon gång enbart utifrån blasoneringen verkade estetiskt synnerligen tilltalande. Vapnen var okända för mig, de var inte sådana som uppmärksammades i den heraldiska populärlitteraturen.

De flesta vapnen och de flesta teckningarna i denna artikel är hämtade just ur *Armorial Families*. En övervägande del av vapnen där tycks ha föränats på 1700- och 1800-talen. Mestadels tillhörde de inte aristokratin eller den gamla lantadeln utan övre medelklassen: präster, officerare, läkare och affärsmän.

Estetisk erfarenhet och vapenkomposition

För mig verkar det självklart att bra vapenkomposition måste underlättas av att kompositören analyserar sina egna estetiska responser på vapen, särskilt de positiva responserna – men denna uppfattning kan knappast prövas förrän sådana responser blir ett vanligt samtalsämne heraldiker emellan. Än så länge kan jag bara komma med några högst personliga noteringar och hoppas att några läsare tycker de är värda att ta i betraktande. Det är inte särskilt viktigt för mig att läsarens smak stämmer med min; jag är nöjd om mina tyckanden sätter en och annan myra i ett och annat huvud.

Jag vill betona att jag här inte har avsikt att komma med specifika råd om hur vapen skall komponeras. Om jag har rätt är det inte enkla råd som behövs utan en vidsynt medvetenhet om kompositionella möjligheter.

Collegievapnen ur Geoffrey Briggs' *Clubs & Corporate Heraldry* (1971).
Familje- och personvapnen ur A.C. Fox-Davies' *Armorial Families* (1929).

Trættembergs regler

Innan en sådan medvetenhet kan komma till stånd, åtminstone när det gäller den nordiska heraldiken, måste man befrias från den tvångströjmentalitet som står i vägen.

Den inflytelserike norske heraldikern **Harald Trættemberg** (1898–1987) publicerade sex regler för vapenkomposition år 1938. Dessa stramar åt de universellt erkända principerna för vapendesign i följande bemärkelser: normalt bör vapnets tinkturer begränsas till två, varav en skall vara en metall; grönt bör användas sparsamt, purpurfärgen icke alls; två metaller eller två färger får inte ligga intill varandra om den gemensamma gränsen är relativt lång (vilket förhindrar att ett fält styckas, klyvs eller delas i två färger eller två metaller såvitt inget motiv täcker över en del av skuran); vapnet måste kunna realiseras entydigt som platta tinkturytor; naturlig färgsättning är barnlyst.

När skölden skall målas betraktar Trættemberg nyansering och schattering inom färgytorna som oönskvärda. En ytterligare begränsning som ofta skulle sätta sin prägel på norska vapen och som också anses härstamma från Trættemberg gör gällande att endast en sorts "bild" (motiv) i ett eller fler exemplar får förekomma i ett vapen. Med dessa regler blev norsk heraldisk praxis mer extremt asketisk än något annat lands. Reglernas påverkan känns även inom finsk och svensk heraldik.

De trættembergska reglernas konsekvenser

Om min tes stämmer är sådana regler principiellt felaktiga, men med tanke på deras verkningskraft

måste jag peka på några av deras ogynnsamma konsekvenser.

För det första blir de nyavapnen tråkiga

Kanske har nordborna en ovanligt hög tråkighetströskel – det finns väl inget annat kulturområde där orden "sparsmakad" och "karg" har en så självklart positiv klang. (Blir man förlästen om man associera namnet Trættemberg med "träet", trött?)

För det andra ger de trættembergskt utformade vapnen sig ut för att vara annat än vad de egentligen är – tanken bakom Trættembergs regler är ju att man återgår till ett medeltida sätt att utforma vapen. Om ett vapen skulle lyckas med detta

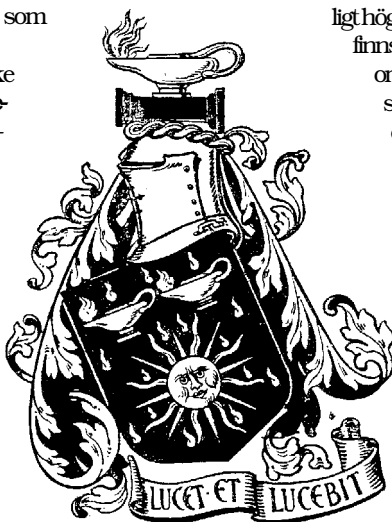

Fig 2. Vapen Willey ger samma intryck som att läsa en liten dikt.

skulle det naturligtvis kunna uppfattas som en förfälskning med oberättigat anspråk på en lång och lysande släkthistoria. Om det skulle misslyckas – som även historiens riktigt storskaliga försök att återanknyta till en gyllene tidsålder alltid har misslyckats (renässanser, reformationer!) – så har vi just ett misslyckande i händerna. Varken förfälskning eller förfuskning är särskilt önskvärd.

För det tredje ter sig de trættembergiska vapnen paradoxalt nog alltför "moderna" i och med att deras tillgjorda enkelhet stämmer överens med den funkistrend som länge rått inom den icke-heraldiska formgivningen. Vissa nya vapen blir behandlade som, och kan lätt förväxlas med, logotyper. Låt hellre ett nytt vapen framstå som just ett vapen.

För det fjärde innebär användandet av en enda sorts motiv i stereotyp disposition

att nya vapen görs unika genom att man väljer motiv som saknar samklang med heraldisk tradition eller på annat sätt är bildmässigt olämpliga. Många föremål som fanns i sinnesvärlden redan när heraldiken uppstod kom under långa tider inte till användning i vapen därför att deras alltför kantiga eller osymmetriska konturer inte passar ihop med sköldens: slädar och plogar är exempel. Vi bör fortsätta att ta hänsyn till de heraldiska bildernas förmässiga lämplighet.

För det femte så röjer det överdrivna förenklingsmodet att man inte har förstått en väsentlig process inom den heraldiska utvecklingen. När heraldiken började blomstra på riktigt – bland annat vid tomerspelen – förekom vapnen inte ensamma utan flera tillsammans inom varje åskådares synfält. Det brokiga intrycket var däremot ett estetiskt faktum även om det räckte med två tinkturer på varje enskild sköld. När tomerspelen försvann och man visste att en nyutnämnd greves eller biskops vapen skulle beskådas i ensam ståt blev det småningom självklart att behovet av brokighet skulle kunna tillfredsställas inom vapnets egna revir!

Regler av den trättebergiska typen minskar i bästa fall risken för att en viss typ (men inte alla typer) av fulhet skall drabba vapnet: de gör inget för att vapnet skall bli riktigt vackert.

Dåliga eller möjliga förebilder?

Som engelsman bör jag klargöra att jag ingalunda försvarar allt som har skett inom den angelsaxiska heraldiken. Jag kan rysa lika våldsamt som en skandinav inför en del brittiska skräckexempel.

Ändå kan jag inte förneka att jag har ett annat förhållningssätt än en skandinav förmodligen skulle ha till de relativt komplicerade vapnen, rika på motiv och tinkturer, som College of Arms började förläna redan under Sir **Thomas Wriothesleys** tid som Garter King of Arms (1505–1534). Eftersom jag kommer att skriva om två andra vapen för colleges i Oxford kan jag i detta sammanhang

Fig 3. Trinity College i Oxford har fyra liljor på spårren, inte tre eller fem, som hade verkat banalt.

ställa fram **Christ Church Colleges** vapen (fig 1), egentligen kardinal **Thomas Wolseys** (ca 1472–1530). Skölden förenar beståndsdelar ur adliga vapen från Wolseys hentrakt och allusioner till huset **Lancaster**, **Thomas av Canterbury** och påve **Leo X**: *I svart fält ett av karvskuror bildat kors av silver belagt med ett gående rött lejon och fyra blå lejonansikten och åtföljt av en ginstam av guld belagd med en röd ros med naturfärgade blom-botten (av guld) och foderblad (gröna) mellan två naturfärgade alpkråkor (svarta med röda näbbar och ben)*. Man behöver inte tycka om kompositionen eller om uppkomlingsmentaliteten som ligger bakom den, men Wolseys och en mängd liknande vapen kan inte, när man tar hänsyn till deras ålder och status, anses tillhöra någon extrem och pervers form av heraldik utan faktiskt huvudspåret – ett huvudspår som inte enbart gäller inom Storbritanniens gränser utan internationellt. (Hur skulle man i nätets tidsålder kunna ignorera heraldikens pågående globalisering?)

Ett proletärt ursprung till trots känner jag dessutom ingen antipati mot de mastigt kvadrerade vapen som adel och gentry har fört genom sekler i både Skandinavien och Storbritannien. Ibland kan även dessa slumpa sig till en sorts skönhet.

Motivens inneboende poetik

Äntligen är det dags att börja ge exempel på vapen som jag tycker är estetiskt tilltalande – men innan vi kommer in på vapnens visuella egenskaper bör vi ägna en tanke åt motivalet i sig. Ibland räcker motivens karaktär för att en stark estetisk upplevelse utan vidare infinner sig. Man undrar vad som ligger bakom **Willeys** vapen (fig 2): *I svart fält bestrött med vätskedroppar av silver ovan två antika lampor av silver, nedan en strålände sol av guld.* Både sol och lampor! Och föreställer dropparna tårar? Eller bara regn? Svaren uteblir men att titta på skölden – eller läsa blasoneringen – ger samma upplevelse som om man läste en liten dikt. Detsamma kan sägas om **Mackinders** enklare (men inte alls trättebergiska!) vapen: *I blått fält en på knä liggande yngling i vapenrustning utan hjälm eller handskar, allt i naturliga färger.* Devisen preciserar utan att det hela blir övertydligt: "Si jeunesse savait" – Om ungdom visste.

Jämnt och ojämnt

Bland alla vapen vars motiv förekommer ett eller tre i sänder är det påtagligt uppträskande att ibland få ett vapen i synfältet där talen två eller fyra rår ensamma eller delar hedern med sina ojämma gelikar.

Sedan jag läste vid Balliol College i Oxford har jag med en sorts hatkärlek fascinerats av allt som angår det systercollege som sent omsider (år 1555) instiftades på tomten bredvid på så vis att vi ballioliter till vår eviga förtret frantogs möjligheten att uträtta vissa behov mot vårt colleges östra vägg. När det gäller vapnet som **Trinity College** gjort till sitt (fig 3) – egentligen grundarens, Sir **Thomas Popes** – är min inställning enbart positiv, i synnerhet därför att liljorna på sparren mellan grip-huvudena är fyra till antal, inte tre eller fem, som hade verkat banalt: *I fält kluvet i guld och blått en (låg) sparre belagd med fyra (franska) liljor och åtföljd av tre aurivna grip-huvuden, allt av motsatta tinkturer.*

Fig 4. Vapen Richmond.

Fig 5. Vapen Thompson.

Liknande upplevelser får jag när talet två framhävs av **Richmonds** vapen (fig 4): *I blått fält två (franska) liljor av silver mellan lika många stolpar av samma metall* och talet fyra, i stället för det väntade tre, i **Thompsons** (fig 5): *I blått fält ett gyllene gående lejon med huvudet en face mellan fyra rosor av silver två och två ställda.*

Vapenbilden 59:2004 233

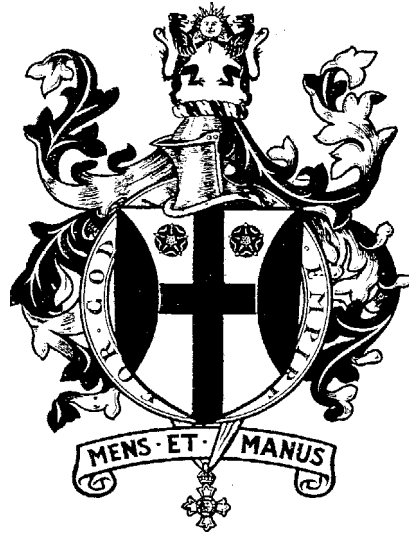

Fig. 6. I nedre delen av släkten Carpenters sköld är en tomhet accentuerad eftersom rosor inte finns i korsvinklarna, såsom ovan till.

Fig. 7. Även i vapen Ogilby laboreras med tomma ytor, eftersom halvmånarna inte tar upp så stor plats som lejonet.

Ifyllda och tomma ytor

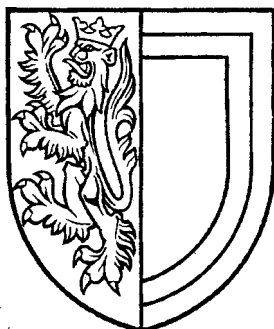
Rakt emot konventionella föreskrifter för vapenkomposition vill jag påstå att kontrasten mellan ifyllda och tomma skölddelar kan vara mycket behaglig för ögat. **Carpenters** vapen (fig 6) är rätt enkel med de tomma ytorna i sköldens nedre hälft: I fält av silver ett svart kors mellan två svarta flänkor åtföljt ovan av två svarta rosor. I **Ogilbys** vapen (fig 7) uppstår fyra små tomma ytor i och med att de tre i stolpe ställda bilderna är olika breda: I fält av silver ett rött gående lejon med huvudet en face mellan två i stolpe ställda uppgående blå halvmånar. Vapnet för en familj vid namn **Vickers** (fig 8) har en naiv, typiskt irländsk komposition i skyltlådstil: I rött fält ett liljekors åtföljt nedan av dexter en stridsyx och sinister en (fransk) lilja, allt av silver, och ovan av en gyllene ginstam belagd med en uppgående röd halvmåne mellan två röda fyrbladiga. Här är det de tomma hömen under ginstammen som förser vapnet med en viss tjusning.

Fig. 8. Sköldemärket för släkten Vickers, i detta vapen framställt i sköldens fält 1 och 4, är komponerat i naiv skyltlådstil.

Fig 9. Vapen för Balliol College, grundat i Oxford omkring år 1263 av John Balliol, far till den skotske kungen John Balliol. Balliols sköldemärke syns dimmterat sinister. Dexter syns sköldemärket för hans hustru Dervorguilla, dotter till Alan, Lord av Galloway.

Organiskt och geometriskt

Balliol College (fig 9) använder en kluven sköld med de två grundarnas – ett gift pars – vapen sida vid sida. Ovanligt nog finns damens vapen till dexter och makens till sinister: som dotter till herren över det gamla kungadömet Galloway var hon ju av förmåre börd än han. Resultatet är en enastående vacker kombination av det organiskt snirkliga och det stramt geometriska: Kluven i blått, vari ett upprest lejon av silver med krona av guld, och rött, vari en ur skuran framkommande halv infattning av silver.

Samma effekt återfinns vi i **Lombards** vapen (fig 10): Kluvet fält: dexterhalvan blå, vari en ur skuran framkommande halv fläkt örn hållande med snöret ett signalhorn, allt av guld, belagd på bröstet med en antik röd krona och ovan åtföljd av två uppgående gyllene halvmånar; sinisterhalvan spets utad i silver och svart.

Ett mycket bra och välkänt exempel är kungariket **Siciliens** vapensköld: Fältet fyrstyckat, ovan och nedan: i fält av guld fyra röda stolpar; dexter och sinister: i fält av silver en svart fläkt örn med rälbe vöring.

Om det organiska läggs rakt ovan på ett geometriskt bakgrunds fält måste det geometriska enligt min uppfattning vara av den allra enklaste sorten. **Oulton**s vapen (fig 11) fungerar bra: I fält kvadererat i grönt och rött ett upprest lejon av silver.

Fig 10. En liknande spänning som i Balliol Colleges av två vapen sammanställda sköld (fig 9) återfinns i detta vapen, här framställt med dekorationer för en medlem av släkten Lombard.

Fig 11. Ett organiskt motiv klarar endast att läggs på ett geometriskt uppdelat fält av enklaste sort, som här i vapen Oulton.

Ett fiktivt vapen i **Iain Moncreiffes** och **Don Pottingers** *Simple Heraldry* (1953) förser oss oavsiktligt med ett varnande, extremt vidrigt exempel: *I fält snedrutat i silver och rött en tvåbens svart drake*. Här skär sig drakens invecklade konturer fruktansvärt mot rutomas småskaliga mönster.

Det nästan symmetriska

Det organiska och det geometriska kan alltså balansera varandra genom sin grundläggande olikhet. Något parallellt och lika pikant inträffar när en design undviker den perfekta symmetrin genom ett enda drastiskt och beslutsamt avsteg.

Lazarus vapen (fig 12) är *I fält delat i rött och silver ovan en från sinister framkommande arm hållande en upprätt treudd, allt av silver; nedan en naturfärgad salamander (omgiven av flammor)*. Det är svårt att tänka sig något annat arrangemang än att handen som håller treudden ritas mer eller mindre centralt i den övre fälthalvan, varmed armen till sinister får en tom yta som sin pendang till dexter. Resultatet är (för mig) mycket tillfredsställande.

Detsamma gäller för **Kingstones** vapen (fig 13): *I fält kluvet i silver och rött en (låg) sparre av motsatta tinkturer åtföljd ovan dexter av en naturfärgad tistel med stjälk, ovan sinister av en gyllene trebladig med stjälk, nedan dexter av en grön trebladig med stjälk och nedan sinister av en gyllene tistel med stjälk*. Den svartvita teckningen räcker inte till här, man måste föreställa sig tinkturer. Om den förstnämnde tisteln vore helt grön skulle symmetrin vara något komplicerad men ändå fullbordad; när den naturliga färgläggningen ger upphov till ett inslag av purpur i den första tistelns blomma blir kompositionen mycket mer spännande.

Artikeln fortsätter
i Vapenbilden nr 60, s 262.

Fig 12. Vapen för släkten Lazarus, med en tilltalande effekt som uppstått vid teckningen av vapnet – en tom yta dexter om treudden i skölden.

Fig 13. En spännande sköldkomposition syns i vapen Kingstone när man föreställer sig den i färg.

Samling vid sundet

Av Jens Christian Berlin

Den 25 maj 2004 hölls Skandinaviska Heraldiska Sällskapets årliga generalförsamling i danska riksarkivets lokaler i centrala Köpenhamn.

Ett 20-tal medlemmar hade mött upp. Majoriteten av deltagarna var av naturliga skäl från Danmark. Övriga nordiska länder var endast representerade genom en norsk och två svenska medlemmar.

Mötet öppnades av sällskapets ordförande **Allan Tønnesen**. Ledningen av mötet lämnades sedan snabbt över till den på mötet valde mötesordföranden **Tom S Vadholm**, vilken rutinerat vägledde mötesdeltagarna genom de olika punkterna på föredragningslistan.

På sedvanligt sätt behandlades verksamhet och ekonomi för det gångna året. Den allt överskuggande frågan var sällskapets ekonomiska situation.

Problematiser ekonomi

Uteblivna bidrag för publicering av Heraldisk Tidsskrift (HT) och minskande medlemstal har gjort SHS:s ekonomiska situation problematisk.

En bidragsgivare som tidigare givit HT ett betydande stöd är Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska och samhällsvetenskapliga tidskrifter. Under flera år har dock nämnden nekat sällskapet bidrag med högst varierande och något inkonsekventa motiveringar.

För att säkra en fortsatt utgivning krävs nya bidragsgivare eller minskade kostnader.

Flyttar till Norge?

Ett sätt att minska kostnaderna är att flytta publiceringen av HT till Norge, för att på så sätt slippa den 25-procentiga danska moms

SHS:s vapen

som utgivningen idag är belagd med. Det är dock oklart om en sådan förändring även skulle kräva att sällskapet flyttar sitt säte från Köpenhamn till en ort i Norge.

Även SHS minskande medlemstal påverkar utgivningen av HT negativt. På mötet diskuterades olika förmer av medlemsrekrytering. Ett förslag som framfördes och som även har diskuterats i andra sammanhang, var ett närmare samarbete eller samgående mellan SHS och de olika nationella heraldiska föreningarna som finns i Sverige, Norge och Finland.

Missar inte Oslo 2005

I slutet av mötet informerades om planeringen inför det heraldiska kollokviet i Oslo 2005. Ett intressant program och ambitiösa kringarrangemang borgan för intressanta dagar, som man inte bör missa om man har möjlighet att ta sig till den norska huvudstaden.

Efter mötet följde en auktion av diverse heraldisk litteratur.

Vapenbilden 59:2004 237

Familjevapnet – nyckeln till din historia

Ett vapen utgör en familjesymbol och som sådan en traditionsbärare från generation till generation.

Jovenia Juveler har många års erfarenhet av att tillverka vapenringar med sigillgravyr - ett konsthantverk vars utförande kräver mycket hög precision. Jovenia Juveler har ett stort urval av ringmodeller.

VÅR "EGEN" MODELL

Ringen är massiv, i 18k guld med sigillgraverat vapen i oval Sardonyx.

Vi tillverkar även personligt designade vapenringar. Monogram, familjevapen eller emblem graveras exempelvis i manschettknappar och medaljonger.

EXKLUSIV LEVERANS

Vapenringen levereras i ett elegant etui tillsammans med 50 stycken visitkort – med Ert vapen i relieftryck – ett fotografi av ringen samt ett lackavtryck av vapnet. Leveranstiden är åtta veckor.

J JOVENIA JUVELER
S. EGGER

Jovenia AB, Biblioteksgatan 10, SE-111 46 Stockholm
Telefon +46 (0)8-611 25 66, 611 25 88, Fax +46 (0)8-611 22 39
info@joveniajuveler.se www.joveniajuveler.se

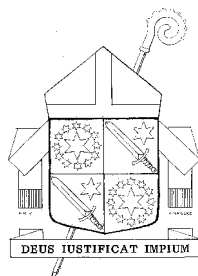
Nytt vapen

Aurelius

Antaget av biskopen i Skara stift **Erik Aurelius** 2004. Om släkten, se Svenska släktkalendern 1976.

Sköld: *I fält av silver ett balkvis ställt svärd, åtföljt ovan av en sexuddig stjerna, allt blått.* Valspråk: *Deus iustificat impium* (Gud gör den gudlöse rättfärdig).

Härärvapnet sammanställt med Skara stifts vapen i biskopens ämbetsvapen. Vapnet kommer att presenteras i Skandinavisk Vapenulla. Teckning: Jan Ranke.

Epost från College of Arms

College of Arms, den engelska häroldsmyndigheten, har startat ett nyhetsbrev.

Det kommer att publiceras var tredje månad och innehålla information om häroldernas verksamhet. Det första numret innehåller bland annat upplysningar om vapenföräningar samt utnämningar och evenemang av heraldiskt intresse.

När det gäller vapenföräningarna anges tyvärr endast vem som har förlänats vapnet men inte vad det innehåller.

Nyhetsbrevet finns i pdf- och html-format på <http://www.college-of-arms.gov.uk>, där man också kan anmäla sin prenumeration om man vill ha nyhetsbrevet per epost.

Martin Sunnqvist

M E D L E M S N Y T T

Nya medlemmar 23/3–19/7

- Bo Sandell**, Klörupsvägen 124, 231 56 Trelleborg.
Stefan Heurlin, Rudbecksgatan 12, 702 23 Örebro.
Lars Kenneth Dahlqvist, Stymansgatan 50, 1 tr, 114 60 Stockholm.
Tomas Bragesjö, Mejranvägen 1, 632 33 Eskilstuna.
Tön u Pöder, Bergsgatan 1, 644 31 Tors-
hälla.
Henry Malmqvist, Luståvägen 32, 776 93 Hedemora.
Peer Hagemann, Knästorps 2:37, 245 93 Staffanstorps.
Magnus Wikström, Norra trängallén 15, 541 45 Skövde.
Verena Renhorn, Hallakronken 10C, 231 65 Trelleborg.
Marek Magnuski, Tjädervägen 32, 756 53 Uppsala.
Niklas Issal, Planavägen 18 B, 260 38 Kattarp.
Lars Erik Hultman, Banérgatan 42, 115 26 Stockholm.
Alexander Ramford, Närlundavägen 15, 252 75 Helsingborg.

Avliden

Hans-Erik Löfvenmark, Sigtuna, medlem sedan 2002, avled den 10 juni i en ålder av 73 år.

Köp gamla nummer av Vapenbilden och vykort med heraldiska motiv, se info på <http://www.heraldik.se>

Var med och diskutera, fråga eller efterlys m.m. på diskussionsforumet <http://www.heraldik.se/forum>

Vapenbilden 59:2004 239

Svenska Heraldiska Föreningens anbudsauktion nr 10

Nummer, beskrivning, utropspris (SEK)

Litteratur

- 1 **von Volborth**, Carl-Alexander, Heraldry – Customs, Rules and Styles, Omega Books, Ware. Skyddsomslag, 229 s, 1250 ill var av ca 150 i färg. Noggrann genomgång av kunglig, adlig, borgerlig och kyrklig heraldik från hela Europa 300
- 2 **Boutell's** Heraldry, Revised by C. W. Scott-Giles, London 1950, 8o, rött klotband, 316 s, med sv/v ill och 28 färgplanscher, samt med vapenexlibris Ole Rostock och Magnus Bäckmark 20
- 3 **Finsk heraldik i nutiden**, 1979, A5-häfte, sv/v ill, 47 s 1
- 4 **Släkt och Hävd** nr 1988:2, 1989:3-4, 1990:1, 1990:2, 1991:2, 2001:1, 2002:1, 2002:2 och 2003:2, alla i en bunt 1
- 5 **Tjänstemeddelande för försvarsmakten 1995** (IFG-nr 950009) med heraldiska vapen för försvarsmaktens staber, förband, centrum och skolor m m, A5-häfte, sv/v ill, 46 s 1

Övrigt

- 6 Svenska heraldiska **exlibris**, 10 olika 5
- 7 **Stronghold Crusader**, datorspel från år 2002, oanvänt 10

Angivna priser är minimipriser. Anbudsgivaren skall ange det högsta pris han är villig att betala för varje objekt. Slutpriset blir dock inte detta pris utan det näst högsta budet +10%

Berga örlogsskolor (BÖS)

Sköld ginstyckad av blått vari ett ankare med tross och en fackla i kors, samt av guld, vari en tjädertupp, allt i motsatta tinkturer.

Bild ur auktionsobjekt nr 5, vilken skrift redogör för vapenfloran inom försvarsmakten så som den såg ut före dess stora omorganisation.

240 Vapenbilden 59:2004

Bild ur nr 4 (Släkt och Hävd 2002:2, s 90): Sigilla utryck gjort 1480 av väpnarhustrun Kristina Sunesdotter (Pampe), då hon tillsammans med sin make donerade jord i Klövstai Ösno socken i Södermanland till Strängnäs domkyrka. Hennes sköld visar tre uppåtvända musselskal.

(föreningens provision). Om inga andra bud inkommit så blir priset det angivna minimipriset +10%. Om högsta bud skulle avges av fler än en, så gäller det först inkomna.

Säljaren och köparen meddelas om utfallet och aktuell köpeskillning. Säljaren levererar objekten till köparen mot köpeskillningen samt eventuellt porto. Säljaren betalar provisionen till föreningens postgiro 22 27 90-8.

Bud lämnas **senast den 1 oktober 2004** antingen per brev till Daniel G Andersson, Saltsjögatan 15, 261 61 Landskrona, eller via epost till daniel@heraldik.se.

Har du saker att sälja? Skicka en lista på objekt till kommande auktion till ovanstående adress/epost senast den 15 oktober 2004.

Vid anbudsauktion nr 9 såldes följande – nr, slutpris (utropspris):
3. 220 (150); 4. 5:50 (5); 5. 33 (30); 6. 66 (60).